

VKLJUČEVANJE ZGODB V TURISTIČNO VODENJE

Avtor: Gabrijela Brovč
Pivka, 19.5.2011

1. UVOD

- Kras je svet z značilnimi površinskimi in podzemeljskimi oblikami, ki nastajajo s kemičnim delovanjem vode na lahko topljive kamnine
- Na površini se izoblikujejo globeli, pod zemljo nastajajo kraške jame
- V Sloveniji so se izrazito razvile kraške oblike na apnencu in dolomitu
- V slovenskem prostoru poznamo več vrst krasa, na kraškem Notranjskem-kraškem območju pa lahko govorimo o Pivškem, Cerkniškem, Loškem in krasu na Babnem polju – vse tja do Ljubljanskega barja

- Območja z značilnostmi krasa po vsem svetu, so dobila ime po slovenski pokrajini Kras, v zaledju Tržaškega zaliva, ki zajema 429 km. Ime se uporablja v vsej svetovni literaturi (it. – carso; nem. – Karst; ang. – karst)
- Povsem upravičeno, predvsem na območjih Notranjsko-kraške regije, lahko govorimo o Zelenem krasu. Že pred več desetletji so ga zasadili z borom in drugimi drevesnimi vrstami, najpomembneje za njegovo pozelenitev pa je, da kmetije nimajo več živinoreje in tudi drobnice ni veliko, ki bi jo redili na kraških pašnikih.

2. VKLJUČEVANJE ZGODB, PRIPOVEDI ...V TURISTIČNO VODENJE

- Vsaka turistična destinacija najpogosteje sloni na zgodbi, pripovedi oz. pripovedki, bajki, mitu, legendi, ljudskem izročilu... Zadnji trendi turizma, še posebej alternativnega, slonijo na teh oblikah vsebin.
- Nekatero destinacije doživljajo pravi turistični “boom” prav na osnovi teh vsebin (npr. Verona z Julijo in Romeom). Napisana zgodba se resnično ni zgodila, a če jo primerno in podkrepljeno z drugimi možnimi dejstvi (hišo...) predstavljajo kot morda resnično, je uspeh zagotovljen.

Vir: www.panoramio.com/photo/7478149

- Destinacija, ki je dopolnjena s tovrstnimi vsebinami, obiskovalcem ostane v spominu veliko bolj, kot pa gola vsebina z navedenimi številnimi letnicami, ponavljajočo se stavbno dediščino. Zgodbo pripovedujejo tudi drugim oz. destinacijo samo priporočajo znancem, prijateljem.
- Naše območje – Zeleni kras, je s temi vsebinami izredno bogato, veljalo bi jih veliko boljše izkoristiti. Vendar pa jih je potrebno najprej med seboj razlikovati in vedeti :

KOMU JIH POSREDOVATI?

- Otrokom, osnovnošolcem, srednješolcem, študentom, odraslim, starejšim, ciljnim skupinam (geografom, zgodovinarjem, slušateljem tretje univerze, upokojencem...), izobražencem, povprečno pa tudi manj izobraženim skupinam, sindikalnim skupinam, romarjem idr.

KAJ JIM POSREDOVATI?

- Najprej moramo opredeliti in jim tudi povedati, da je povedano pravljica, resnična zgodba, legenda, ljudsko izročilo... Otrokom lahko (moramo) vsebino posredovati z veliko večjo zavzetostjo. Čutiti morajo, da zgodbo doživljamo tudi pripovedovalci, lahko posredujemo s podarjeno mistiko, fantastičnostjo, skrivnostnostjo, začnimo s strahom, veseljem, smehom – tako, da vsa dogajanja tudi fizično začutijo. Njim lahko pripovedujemo pravljice, pripovedke, bajke, ljudsko izročilo.

- Srednješolcem, študentom posredujemo vsebine brez okraskov, kratko, samo z dejstvi. Izognemo se pravljicam. Romarjem pa posredujemo predvsem bajke, mite in legende... Najvažnejše pa je, da čim prej ugotovimo sestavo skupine, njene želje po vedenju, je pa to seveda najtežje.

KDAJ JIM POSREDOVATI?

- Na avtentičnem mestu dogajanja, ne pa v avtobusu ali pa povsem na nedoločenem kraju (npr.: o zmaju v Postojnski jami je pripoved najbolj doživeta v jami sami).
- Predstavitev pa seveda lahko popestrimo z anekdotami, šalami, vprašanji v povezavi z našim Zelenim krasom:

- Kako je nastal kras?
- Zakaj imajo na krasu tako sušo?
- Zakaj sosed nima psa?
- Kraševca ubij in gada pusti
- Zakaj so Postojnčani torbarji?
- Od kod pridevnik Čufarji?
- Burja in arhitektura
- Ljubezen Kraševca do kamna in kamna do Kraševca

- Uspešnost vključevanja zgodb, pripovedi...v turistično vodenje je uspešno, če upoštevamo zakonitosti in opredelitve vsebinskih zvrsti. Moramo jih poznati, jih razlikovati in jih v pravem času in pravem trenutku vključiti.
- **PRIPOVED**: prikazuje vse plati človeške resničnosti, od posameznikovih notranjih stanj, doživljajev in govora do zunanje dejavnosti, dogodkov, okolja in stvarnosti, pomembnih za njihovo usodo (bloški smučar, smučka, burja – kraška arhitektura, burja – držači)
- **PRIPOVEDKA**: združuje stvarnost s fantastično resničnostjo, vendar ju povezuje s konkretnimi zgodovinskimi časi, kraji in ljudmi. Poudarja temačne, tragične in usodnostne, lahko tudi humorne in šaljive plati življenja. Pripovedka je pogosto podobna bajki, pravljici ali legendi (Erazem Predjamski, Jazon na krasu, Martin Krpan)

- **BAJKA**: kratka pripoved, ki sega s svojimi junaki, liki, zgodbami v predkrščansko oz. zgodnjekrščansko dobo (sojenice, rojenice, vile, povodni mož, zmaji, volkodlaki...) – Povodni mož v Cerkniškem jezeru, Zmaj v Postojnski jami
- **MIT**: pripoved o posameznih pojavih, zgradbi sveta in samorazumevanju človeka, ki se izraža v simbolih in podobah. Dogajanje v mitu je nadosebno in zelo pomembno za usodo sveta in človeka; njegovi nosilci so kozmične naravne sile, bogovi, polbogovi, junaki. Mit je v najtesnejši zvezi z ljudskim verovanjem (riba faraonka, ki na hrbtu nosi svet, kača iz Nanosa).
- **LEGENDA**: zgodba iz življenja svetih oseb, prerokov, mučencev in svetnikov, vzeta iz verskega izročila. Središče je najpogosteje pripoved o čudežnem dogodku (tri cerkvice na Nanosu, skala zaobšla sv. Brica)

- **PRAVLJICA**: pripoved, v kateri se dogajajo neverjetne, samo v domišljiji mogoče stvari in v kateri navadno zmaga dobro. Zanj velja razširjeno mnenje, da je laž, zapleti in razpleti so izraz čiste domišljije in fantazije, vendar odseva iz nje tudi življenje in miselnost iz davne preteklosti. (Nekoč sta živela princ in princesa, vsak na svojem koncu Cerknškega jezera...)
- **LJUDSKO IZROČILO**: ljudska proza in poezija, pregovori, uganke, šale, anekdote (biti Postojnčan ni greh, lepo pa tudi ni), ljudska noša, ljudska glasba, ki je nastala ob delu, praznovanju in drugih življenjskih okoliščinah, je lahko podeželska, glasba nižjih slojev meščanstva; ljudsko stavbarstvo, ki obsega oblikovanje naselij, bivališč in gospodarskih poslopij in tudi nekaterih sakralnih objektih (pivška hiša)
- Kar posredujemo, moremo dobro poznati, sicer se pripovedovanju raje izognemo.

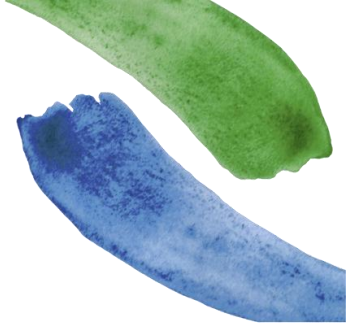
- Zeleni kras – njegovo bogastvo dogajanj skozi čas, ki jih moramo poudariti, posebnosti s katerimi jih lahko najbolj označimo in lahko z njimi izhajamo s predstavitvijo. Omenjene so seveda samo nekatere.
- **BLOKE**: 9 mesecev je zima, 3 mesece je pa mraz; bloška klobasa; bloške smuči; bloški voli; suha roba; srednjeveška obdobjno pomembna pot iz Dolenjske proti morju; tovorništvo; furmanstvo; kontrabant; Bločani odhajali na delo v Francijo, na Hrvaško in v Slavonske gozdove ...

- CERKNICA: jezero, ki je in ki ga naj; izvor imena; Slivnica in mati Uršula; tovorjenje soli – Martin Krpan; Cerkniško jezero in Janez Vajkard Valvazor; izdelovanje čolnov; ribolov; arhitektura vasi; kontrabant; vode s sedmimi imeni; Rakov Škocjan
- LOŽ: v kolikor ne znamo ali ne moremo najti dovolj virov, se lahko obrnemo neposredno na lokalne prebivalce, da predstavijo svoj kraj (Milena Ožbolt).
- ILIRSKA BISTRICA IN BRKINI: Ena čješpa, en glažič, nismo Čiči ne Brćini, ma smo giusto na konfini, mući, mući pos na droti in hodi spot...Pesem: teče, teče bistva uoda, bistra uoda Bistrca; Sušec – slovenske Plitvice; Trnovo – Il. Bistrica; ladja na grbu; mlini in žage; reka Reka; Kalc; Prem; Vrbišće šeme; medalja za brkinska jabolka

- **PIVKA:** pomen besede “pivka”; Petelinjsko jezero – utopitev ljudi iz Vlačišča; izvir Pivke – sedem imen reke Ljubljanice; Zagorski zvonovi – Miroslav Vilhar; italijanski limes – bunkerji, rovi
- **POSTOJNA:** izvor imena; zmaj v Postojnski jami; torbarji; Nanos. Posebna gora; Strane – tisa; Erazem Predjamski – Ravbarjev stolp; lipe v Orehku; Miroslav Vilhar – spomenik; Furmanstvo–gostilne; prehrana furmanov; foratarji; držači; prepregarji; jambori; poti – jantarna cesta, cesarska, jamborna, državna, železnica – Ravbarkomanda; Betalov spodmol...
- **LOGATEC:** izvor imena (Logaticum, Log); Castrum Alpium Julijarum; Furmanstvo; Napoleonov drevored; Grad Logatec; Tomažinov mlin; Gregorijev sejem; pripoved o cerkvi in zdravilni vodi za oči v Leščerju

3. VIRI IN LITERATURA

- Vaške šolske, cerkvene kronike, lokalno časopisje, živi pripovedovalci; zapisi prebivalcev, spletni viri, turistična društva, tic-i

Strokovna literatura:

- Rudolf Badjura – Sto izletov po Gorenjski, Dolenjski in Notranjski, Vodnik št.9, Ljubljana 1930.
- Gabriela Brovč, Orehek, Šmihel pod Nanosom, Razdrto.
- Drago Kolenc – Dober dan Krpanova dežela.
- Janez Dolenc – Izbrani spisi o Cerknici, Ljubljana 1921.
- Silvo Fatur – Zagorje in drugi zgornje pivški kraji
- Jakob Klementina - Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva, Celje 1930.

- Darinka Kladnik – Stop slovenskih krajev
- Niko Kuret – Praznično leto Slovencev, Celje 1970.
- Anton Medved – Slovenske legende, Celovec 1910.
- Rado Radešček – Slovenske legende, Ljubljana 1983.
- Dušica Kunaver – Slovenska dežela v pripovedki in podobi, Ljubljana 1991.
- Ljudje in kraji ob Pivki – I. in II. Knjiga
- Notranjska od A do Ž
- Milena Ožbolt – Andrejeva stopinja, Kmečki glas 2004.
- Andreja Penko – Naše korenine – sledovi davnine na obrobju Pivškega.
- Magda Peršič – Šege na Pivškem; praznični časi in praznovanja v koledarskem letu
- Slavinski zbornik – Slavina kulturno društvo
- Slovenija – pokrajine in ljudje. Atlas Slovenije v sliki in besedi.
- Milan Trobič – Furmani.